

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Наказ Міністерства освіти і науки України від 29.12.2014 № 1528) [www. economy.nayka.com. ua](http://www.economy.nayka.com.ua) | № 12, 2018 | 27.12.2018 р.

DOI: [10.32702/2307-2105-2018.12.99](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2018.12.99)

УДК 336.64

*Я. В. Колеснік,
к. е. н., доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
А. В. Харіна,
магістр, Дніпровський державний аграрно-економічний університет*

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА

*Ya. Kolesnik
PhD in economics, associate Professor of finance, banking and insurance
Dnipro State Agrarian and Economic University
A. Kharina
master's degree, Dnipro State Agrarian and Economic University*

WAYS TO IMPROVE THE FINANCIAL STATE OF AGRICULTURAL ENTERPRISE

У статті розглянуто проблеми і заходи щодо поліпшення фінансового стану сільськогосподарських підприємств. З огляду на саме підприємство, його фінансовий стан є важливим індикатором ефективності його діяльності. Аналіз фінансового стану дає можливість надати грамотну та адекватну оцінку фінансово-господарській діяльності підприємства за минулий період часу, підготувати інформацію необхідну для прогнозування, скласти план дій і уникнути зниження рівня прибутку і конкурентоспроможності господарства галузі економіки, що вивчається. Всі ці дії досягаються за умови застосування фінансового аналізу, що являє собою важливий елемент аналітичної роботи підприємства та є одним з головних інструментів управління діяльністю в цілому. Для виживання підприємства в умовах жорсткої конкуренції, забезпечення прибутковості і рентабельності, керівництву необхідно володіти сучасною методикою фінансового аналізу, що дасть можливість завчасно одержувати оперативну інформацію з метою відстеження фінансового стану підприємства та своєчасної розробки ефективних управлінських рішень.

The article deals with problems and measures for improving the financial condition of agricultural enterprises. Given the company itself, its financial status is an important indicator of the effectiveness of its activities. The analysis of the financial state provides an opportunity to provide a competent and adequate assessment of the financial and economic activity of the enterprise over the past period, to prepare the information necessary for forecasting, to draw up an action plan and to avoid reducing the level of profit and competitiveness of the economy studied by the economy.

The agrarian sphere is a system formed by combining agrarian production and rural areas, which provide the main components of sustainable development (economic, social and environmental). Such a combination of these two systems is relevant given the modern European

vector of development of Ukraine and the emphasis on the "unity of agrarian production and rural areas".

Since the company plays an important role in society, it is important to achieve sustainable development for each of them, which will ultimately provide support for the sustainable development of the state's economy as a whole.

Under the conditions of a market economy, the independence of enterprises, their responsibility for the results of the activity there is an objective need to identify trends in the development of financial condition and promising financial capacity. The financial strategy makes it possible to address the main strategic issue of the company - it is an adequate assessment of its financial situation, which will enable you to choose the most important tools for the development and implementation of managerial decisions regarding the financial activity of the enterprise and obtaining positive financial results in particular.

Comprehensive account of financial capabilities of enterprises, objectively assessing the nature of internal and external factors, assessment of the financial condition of the company ensures that its financial and economic opportunities to the conditions prevailing in the market of goods.

Ключові слова: *фінансовий стан; фінансова стратегія; заборгованість; кредитоспроможність; фінансові показники; сільське господарство.*

Key words: *financial position; financial strategy; debt; creditworthiness; financial indexes; agriculture.*

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Аграрна сфера являє собою систему, що формується шляхом поєднання аграрного виробництва і сільських територій, які забезпечують діяльність основних складових сталого розвитку (економічної, соціальної та екологічної). Таке поєднання, цих двох систем, є актуальним з огляду на сучасний європейський вектор розвитку України та наголос на «єдності аграрного виробництва і сільських територій» у "Порядку денному на XXI столітті" ООН.

Оскільки підприємство відіграє важливу роль у діяльності суспільства, то важливим є досягнення кожним з них стійкого розвитку, що в кінцевому результаті забезпечить підтримку сталого розвитку економіки держави в цілому. Тому для забезпечення фінансово стабільного та прибуткового функціонування підприємств необхідним є вибір найбільш оптимальної стратегії та побудова детального поетапного стратегічного плану розвитку підприємства. Такий план має враховувати можливість виникнення загроз зовнішнього середовища підприємства, а саме сегмента ринку, галузі або економіки держави в цілому, на яку, відповідно впливає міжнародне середовище, забезпечити максимально ефективне використання конкурентних переваг та визначення і прорахунок інноваційних процесів на підприємстві.

За умов ринкової економіки, самостійності підприємств, їх відповідальності за результати діяльності виникає об'єктивна необхідність визначення тенденцій розвитку фінансового стану та перспективних фінансових можливостей. Фінансова стратегія дає можливість вирішенню основного стратегічного питання підприємства – це адекватна оцінка його фінансового стану, що дасть можливість обрати найважливіші інструменти розробки та реалізації управлінських рішень щодо фінансової діяльності підприємства та отримання позитивних фінансових результатів зокрема.

Всебічно враховуючи фінансові можливості підприємств, об'єктивно оцінюючи характер внутрішніх та зовнішніх факторів, оцінка фінансового стану підприємства забезпечує відповідність його фінансово-економічних можливостей умовам, що склалися на ринку товарів.

Фінансовий стан є найважливішою характеристикою ділової активності і надійності підприємства. Він визначає конкурентоспроможність підприємства та його потенціал у діловому співробітництві, є гарантом ефективної реалізації економічних інтересів як самого підприємства, так і його партнерів. Тому за умов ринкової економіки істотно підвищився інтерес учасників економічного процесу до об'єктивної та вірогідної інформації про фінансовий стан і ділову активність господарства. Всі ці аспекти і обумовлюють актуальність обраної тематики дослідження.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Фінансовий стан підприємства – це складна, інтегрована за багатьма показниками характеристика якості його діяльності. У найконцентрованішому вигляді фінансовий стан підприємства можна визначити як міру забезпеченості підприємства необхідними фінансовими ресурсами і ступінь раціональності їх розміщення для здійснення ефективної господарської діяльності та своєчасного проведення грошових розрахунків за своїми зобов'язаннями. Таке трактування суті поняття «фінансовий стан» дає змогу розуміти під ним характеристику діяльності підприємства, в якій, як у дзеркалі, знаходять відображення у вартісній

формі загальні результати роботи підприємства, в тому числі й роботи з управління фінансовими ресурсами. Фінансовий стан – є однією з найважливіших характеристик діяльності кожного підприємства. Аналіз фінансового стану – це частина загального аналізу господарської діяльності підприємства, який складається з двох взаємозв'язаних розділів: фінансового та управлінського аналізу. Аналіз фінансового стану підприємства є необхідним етапом для розробки планів і прогнозів фінансового оздоровлення підприємств. У ринковій економіці зміст і завдання аналізу докорінно змінюються адекватно змінам, які відбуваються у характері і цілях господарської діяльності підприємств – суб'єктів підприємницької діяльності будь-якої форми власності і організаційно-правової форми функціонування.

Питанню пошуку шляхів вдосконалення фінансового стану підприємств присвячено багато праць вітчизняних та закордонних науковців, серед яких особливої уваги заслуговують праці наступних вчених, таких як: Д. Городинського, А. Череп, Л. Кириченко, Т. Обущак, І. Бланка, Е. Хелфєрта, Ж. Рішара, Е. Альтмана, І. Данильчук, Г. Карпенко, О. Крайник, Е. Мороз, О. Рудницької, В. Смачило, В. Фридинського [2,3].

МЕТА СТАТТІ

Мета дослідження полягає в аналізі теоретичних аспектів оцінки фінансового стану сільськогосподарського підприємства, розгляді організації фінансової роботи на підприємстві та обрання фінансової стратегії подальшого розвитку підприємства на належному рівні з отриманням позитивного фінансового результату його діяльності в майбутньому, визначення основних проблем та слабких місць у системі оцінювання фінансового стану господарської діяльності та шляхів його поліпшення в умовах сьогодення.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Збитковість сільського господарства - застарілий стереотип, на сьогоднішній день - це прибутковий бізнес. Багато в чому завдяки санкціям і зниженню конкуренції з боку західних компаній сільське господарство переживає хороші часи.

Головна проблема сільськогосподарських підприємств – це обмеженість у доступі до ресурсів, що мають довгостроковий характер фінансування. Підприємства змушені кредитуватися під високий відсоток на короткий термін, що безпосередньо впливає на фінансові результати їх діяльності та спричиняє фінансовий дисбаланс, оскільки короткотермінове фінансування забезпечує лише покриття потреб, що пов'язані з оборотним капіталом, а процес розширеного відтворення може фінансуватися лише за допомогою довготермінового фінансування або проектного інвестування.

Головне, на що варто звернути увагу, - це фінансові ресурси сільськогосподарських підприємств. Фінансова сторона функціонування підприємства це один з основних критеріїв його конкурентного статусу. Грунтуючись на фінансовій оцінці підприємства, експерти роблять висновки про інвестиційну привабливість будь-якого виду діяльності і визначають яка частина роботи підприємства фінансується за рахунок власних ресурсів, а яка завдяки запозиченням. Аналіз фінансового стану сільськогосподарського підприємства показує оцінку господарства стосовно його фінансових ресурсів, ефективність їх використання і розподілу, за рахунок чого забезпечується розвиток підприємства, засноване на зростанні капіталу і прибутку при збереженні кредитоспроможності та платоспроможності при допустимому рівні ризику, а також збереження рівноваги своїх пасивів і активів при змінах у внутрішньому та зовнішньому середовищі, яке гарантуватиме його стабільну інвестиційну привабливість у межах дозволеного рівня ризику. Іншими словами, фінансовий стан компанії - це стан її фінансових ресурсів, їх розподілу та використання, що забезпечує розвиток компанії в основу, якої покладено зростання прибутку і власного капіталу при забезпеченні збереження рівня кредитоспроможності в умовах допустимого ступеню ризику.

В даний час на сільськогосподарську галузь тисне ряд негативних факторів: стрімке скорочення доходів населення; зниження обсягів кредитування підприємств сільськогосподарської галузі; в секторах, орієнтованих на внутрішній ринок, наприклад у м'ясній та молочній галузях, зростання цінової політики істотно обмежено, і як наслідок, погіршення фінансового становища сільськогосподарських підприємств; падіння цін на зерно; перевиробництво (перенасичення внутрішнього ринку зерном, цукром і рядом інших товарів), що в свою чергу призводить до зниження прибутку сільськогосподарських підприємств, погіршення показників рентабельності.

Фінансова діяльність підприємства спрямована на забезпечення безперервного здійснення товарно-грошових операцій, пов'язаних з виробничою та комерційною діяльністю. В процесі виробничої, збутової та фінансової діяльності виникає безперервний процес кругообігу капіталу, змінюється структура коштів підприємства та джерел їх формування, наявність і необхідність у фінансових ресурсах. Фінансовий стан може бути стійким, не стійким та кризовим. Можливість підприємства своєчасно здійснювати платежі, фінансувати свою діяльність на розширеній основі, здійснювати непередбачені витрати і підтримувати платоспроможність в непередбачених обставинах свідчить про його стійкий фінансовий стан, і навпаки [3].

Для забезпечення фінансової стійкості підприємство повинно мати гнучку структуру капіталу, вміти організувати його рух таким чином, щоб забезпечити постійне перевищення доходів над витратами.

В процесі аналізу діяльності підприємства аналіз та оцінка фінансового стану підприємства стає ключовим елементом усієї системи. Аналіз фінансового стану підприємства – це розрахунок, інтерпретація та оцінка комплексу фінансових показників, що характеризують різноманітні аспекти діяльності підприємства. При аналізі фінансового стану підприємства аналізують його оборотні активи, визначають

рівень платоспроможності і ліквідності. Поняття платоспроможності та ліквідності підприємства дуже близькі, але друге є більш містким: від ступеня ліквідності залежить платоспроможність.

До проблем аналізу фінансового стану сільськогосподарських підприємств слід віднести недосконалість сучасної бухгалтерської звітності, яка не дозволяє отримати об'єктивну оцінку фінансової діяльності організації, так як є суб'єктивним відображенням певних варіантів облікової політики, а також істотними відмінностями у визнанні бухгалтерського і податкового прибутку. Великі і серйозні відмінності є у визначенні доходів і витрат, на основі чого формується прибуток або збиток підприємства. У сільськогосподарських підприємств роботи сезонні - виробничий цикл не збігається з початком і закінченням календарного року. Виникають касові розриви, коли гроші за продукцію ще не надійшли, а платежі по кредиту або лізингу треба вже віддавати. Слід зацентувати увагу на тому, що у тваринництві сезонні коливання доходів і витрат виражені не настільки яскраво, як це відбувається у галузі рослинництва. З вищенаведеного постає проблема у важкості планування і враховування фінансових результатів діяльності підприємства в цілому [1].

Отже, оцінка проблем аналізу фінансового стану сільськогосподарських підприємств показує, що облікова діяльність може впливати на фінансовий стан підприємства. Заходи щодо поліпшення фінансового стану підприємства формуються після ретельного проведеного аналізу. При цьому, основні завдання управлінців та фінансистів полягають в пошуку найбільш оптимальних та реальних способів підвищення показників фінансового стану.

В даний час експертами пропонуються різні способи щодо поліпшення фінансового стану сільськогосподарських підприємств. Розглянемо, найбільш поширені з них.

Одним з основних шляхів поліпшення фінансового стану сільськогосподарських підприємств є зменшення собівартості продукції, яка виробляється компанією АПК. Даний параметр може бути покращений як за рахунок оптимізації поставок, так і за рахунок зміни бізнес-процесів, прийнятих на підприємстві. Також до одного з шляхів поліпшення фінансового стану підприємства можна віднести випуск нової продукції або надання нових послуг споживачам. Розробка стратегії розвитку підприємства, а також оцінка ринку і вироблення пропозицій щодо розроблення нових видів продукції може проводитися як безпосередньо співробітниками компанії, так і фахівцями різних консалтингових підприємств.

За умов ринкової економіки, самостійності підприємств, їх відповідальності за результати діяльності виникає об'єктивна необхідність визначення тенденцій розвитку фінансового стану та перспективних фінансових можливостей. На вирішення таких питань і спрямовано фінансову стратегію підприємства, яка є однією з найважливіших інструментів розробки та реалізації управлінських рішень щодо фінансової діяльності підприємства.

Поняття стратегія діяльності підприємства, включаючи й фінансову стратегію, увійшли в економічну теорію понад 40 років тому, коли значно прискорилися темпи суспільного розвитку та науково – технічного прогресу за умов більш швидкої зміни зовнішнього середовища діяльності підприємства виникла потреба не тільки оперативного реагувати на ці зміни, а й розробляти моделі розвитку з урахуванням прогнозних змін.

Розробка фінансової стратегії - це галузь фінансового планування. Як складова частина загальної стратегії економічного розвитку, вона має узгоджуватися з цілями та напрямками останньої. У свою чергу, фінансова стратегія справляє суттєвий вплив на загальну економічну стратегію підприємства. Зміна ситуації на макrorівні та на фінансовому ринку спричиняє коригування як фінансової, так і загальної стратегії розвитку підприємства.

Для оздоровлення фінансового стану підприємства також необхідно ввести жорсткий фінансовий контроль витрачання коштів компанії АПК, а також намагатися отримати гроші з підприємств, які мають суттєві борги перед вашою компанією. Крім того, в ряді випадків потрібно проведення спеціалізованих рекламних компаній, а також більш активне просування продукції і послуг підприємства на різні ринки, застосування грамотних маркетингових підходів.

Керівництву підприємств також не варто забувати про необхідність своєчасної заміни обладнання, сільськогосподарської техніки, тобто забезпечення здійснення процесів простого та розширеного відтворення у виробництві.

Щоб не допустити погіршення фінансової стабільності необхідно використовувати різноманітні фінансові інструменти та механізми, один з них – це лізинг. У будь-якому випадку, при пошуку шляхів поліпшення фінансового стану сільськогосподарського підприємства, необхідно ретельно оцінити витрати, необхідні для реалізації даних заходів, а також можливе збільшення прибутку, який може отримати господарство даної галузі. Також, слід зазначити, що до одного з шляхів поліпшення фінансового стану сільськогосподарських підприємств можна віднести участь в різних державних програмах з розвитку та підтримки сільського господарства.

З огляду на інформаційні джерела, актуальним залишається поділ на два основні шляхи оптимізації фінансового стану підприємства - оптимізація результатів діяльності (компанія повинна більше заробляти прибутку) і раціональне розпорядження результатами діяльності. Однак два зазначених шляхи - «заробляти» і «розпоряджатися заробленим» - не рівнозначні. Необхідно пам'ятати, що базою стійкого фінансового положення організації протягом тривалого часу є одержуваний прибуток [1].

При оптимізації фінансового стану організації необхідно прагнути, перш за все, до забезпечення прибутковості діяльності. Можливості оптимізації стану компанії за рахунок більш раціонального розпорядження результатами діяльності ефективні, але з часом є вичерпними.

Наприклад, дефіцит грошових коштів можна тимчасово подолати, відтермінувавши платежі кредиторам до гранично допустимого терміну, отримавши максимально можливі аванси від покупців, можна залучити кредит, можна, в крайньому випадку, відтермінувати сплату податків та обов'язкових платежів та зборів. Однак цей резерв відстрочки по оплаті зобов'язань не бескінечний. Сільськогосподарське підприємство може купувати запаси в мінімальних обсягах, спромогтися до оперативного погашення заборгованості дебіторами, однак не можна скоротити запаси нижче мінімально необхідних. Можна змусити покупця сплачувати рахунки за продукцію день в день, але не більше того. Тобто, можливість скорочення оборотних активів компанії закінчиться рано чи пізно.

Отже, згідно вищевикладеного матеріалу пропонуємо наступні заходи щодо оптимізації структури майна сільськогосподарських підприємств і джерел його формування:

1) відкриття доступу до кредитних ресурсів банку, особливо до довгострокових кредитів - це допоможе мінімізувати величину комерційного і податкового кредитів і скоротити кредиторську заборгованість до оптимальних розмірів, що дозволить оптимізувати структуру пасиву;

2) використання методу операційного важеля з метою додаткового підвищення рентабельності власного капіталу і раціоналізації структури пасиву шляхом встановлення оптимального співвідношення між величиною власного і позикового капіталів.

Систематичний контроль за рухом грошових коштів дозволяє забезпечити фінансову стійкість і платоспроможність сільськогосподарського підприємства як поточну, так і прогнозу. Головна мета контролю за дебіторською заборгованістю - забезпечити виконання контрагентами умов договорів і не допустити проблем з ліквідністю. В умовах ринкової економіки необхідно не тільки точно аналізувати ситуацію, що склалася на ринку, а й здійснювати прогнозування її подальшого розвитку. Результати даного прогнозу стають найбільш точними, якщо вони ґрунтуються на результатах оцінки фінансового стану підприємства за минулі періоди часу.

ВИСНОВКИ

Підводячи підсумок, можна зробити висновок, що аналіз фінансового стану полягає в ефективній організації аналітичної роботи, роботи з оцінки виявлених проблем і «вразливих» місць підприємства, прогнозуванні та плануванні роботи компанії на перспективу, координації діяльності та контролі за ефективністю виконання поставлених завдань щодо поліпшення фінансового стану.

Поліпшення фінансового стану є головною метою для господарюючого суб'єкта. Отже, в умовах сьогодення сільськогосподарським підприємствам необхідно оптимізувати витрати при невисоких доходах, активно впроваджувати наукові розробки і передові аграрні технології в свою діяльність, застосовувати інноваційні методи. Рентабельність діяльності сільськогосподарських підприємств обумовлена ефективністю конкретного підприємства в управлінні запасами, стратегії продажів і географією присутності компаній.

Література.

1. Аверіна М.Ю. Аналіз та оцінка фінансового стану підприємства: шляхи покращення / М.Ю. Аверіна // Актуальні проблеми економіки. — 2012. — № 9. — С. 92–100.
2. Городинська Д. Економічна стійкість підприємства / Д. Городинська // Актуальні проблеми економіки. — 2008. — № 10 (42). — С. 141–146.
3. Ладунка І.С., Кучеренко Є.А. Шляхи покращення фінансового стану підприємств в сучасних економічних умовах / І.С. Ладунка, Є.А. Кучеренко // Економіка і суспільство. - 2016. — № 15. — С. 185–188.

References.

1. Averina, M.Yu. (2012), "Analysis and evaluation of the financial condition of the enterprise: ways to improve", Aktual'ni problemy ekonomiky, vol. 9, pp. 92–100.
2. Horodyn'ska, D. (2008), "Economic stability of the enterprise", Aktual'ni problemy ekonomiky, vol. 10 (42), pp. 141–146.
3. Ladunka, I.S. and Kucherenko, Ye.A. (2016), "Ways to improve the financial condition of enterprises in modern economic conditions", Ekonomika i suspil'stvo, vol. 15, pp. 185–188.

Стаття надійшла до редакції 15.12.2018 р.